

Zbiór zasad postępowania i norm etycznych środowiska archeologów w Polsce

(wtorek, 13 marca 2007) - Nadesłał Redaktor Strony Komitetu - Ostatnia aktualizacja (środa, 14 marca 2007)

Zbiór zasad postępowania i norm etycznych środowiska archeologów w Polsce Dokument opracowany i uchwalony przez Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych Wydziału I PAN 24 października 2003 r.
Zbiór zasad postępowania i norm etycznych środowiska archeologów w Polsce

Dokument opracowany i uchwalony przez Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych Wydziału I PAN 24 października 2003 r.

Przemiany społeczne zachodzące w Polsce w ciągu ostatnich lat, niosące ze sobą nową obyczajowość, nie prowadzą niestety do zachowywania i utrwalania podstawowych norm etycznych. Zbyt niski stan kultury prawnej, nie obcy także członkom społeczności naukowych i akademickich, w połączeniu z bagatelizowaniem zachowań daleko niekiedy odbiegających od przyjmowanych powszechnie standardów moralnych, nazbyt często owocuje zjawiskami nierzetelności naukowej, lekceważeniem norm postępowania, a nawet znacznym obniżeniem prestiżu prawa.

Zaniepokojony narastaniem tych negatywnych zjawisk Komitet Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN widzi potrzebę możliwie jasnego i jednoznacznego sformułowania zasad postępowania, którymi powinni się kierować polscy archeolodzy, niezależnie od tego, w jakich instytucjach naszego kraju są zatrudnieni i niezależnie od tego, jakie pełnią funkcje. Dotyczy to zasad i norm postępowania zarówno w stosunku do kolegów-archeologów i całego społeczeństwa, jak też wobec źródeł archeologicznych - przedmiotu naszych badań. Należy pamiętać, że są one częścią wspólnego dziedzictwa nas wszystkich, skończoną, nieodnawialną, nie możliwą do zastąpienia i stale niestety malejącą ze względu na postępujące niszczenie. Wszelkie zabiegi dążące do udoskonalania sposobów rozpoznania, dokumentowania i tym samym ochrony dziedzictwa archeologicznego mają zatem szczególną wagę.

Proponowany tutaj zbiór zasad postępowania i norm etycznych przedstawiony został w ramach sześciu kolejnych grup tematycznych:

I. Procedury badawcze

1. Archeolog przygotowujący projekt badawczy powinien w sposób odpowiedzialny i realistyczny dostosowywać metody i procedury badawcze do określonego w projekcie celu. Badania, zarówno terenowe jak i gabinetowe, winny być prowadzone na najwyższym możliwym do osiągnięcia poziomie, powszechnie akceptowanym przez środowiska naukowe i zgodne z aktualnym stanem wiedzy i metodyki. Nie wolno podejmować działalności badawczej bez niezbędnego przygotowania zawodowego, zarówno teoretycznego jak i praktycznego, w pełni respektując społeczną i państwową własność archeologicznego dziedzictwa.
2. Archeolog nie może rozpoczynać działalności badawczej w terenie bez upewnienia się, czy na tym terenie (stanowisku) ktoś inny nie prowadzi lub nie prowadził działalności badawczej. W takiej sytuacji nieodzowne jest obopólne porozumienie. Z drugiej strony archeolog nie może rościć sobie wyłącznych praw do badań na określonym obszarze (stanowisku) po upływie pięciu lat od zakończenia własnego projektu badawczego.
3. W trakcie poszukiwań terenowych i/lub prowadzonych wykopalisk archeolog musi w sposób pełny, czytelny, trwały i ogólnie zrozumiały dokumentować wszelkie zjawiska związane z występowaniem i wzajemnymi relacjami zabytków ruchomych i nieruchomych. Badacz nie może pominąć zjawisk i faktów obecnych na stanowisku a nie związanych bezpośrednio z realizowanym przez siebie projektem badawczym.
4. W trakcie realizacji badań zespołowych wszyscy ich uczestnicy, zarówno kierujący jak i pozostali wykonawcy powinni działać uczciwie, na zasadach harmonijnej współpracy. Dotyczy to wszystkich etapów postępowania badawczego, zarówno w pracach terenowych jak i gabinetowych. We współpracy obowiązuje wzajemne poszanowanie i respektowanie zasług i osiągnięć.
5. W wypadku badań ratowniczych archeolog winien współpracować z inwestorem w szczególności poprzez: unikanie konfliktów interesów pomiędzy pełnieniem funkcji doradczych i eksperckich a podejmowaniem prac o charakterze kontraktowym, zaniechanie zgłaszania ofert przeprowadzania prac, do wykonania których nie jest odpowiednio przygotowany zawodowo i organizacyjnie, stosowanie odpowiednich systemów kontroli naukowej, finansowej i jakościowej w odniesieniu do realizowanego

projektu.

II. Publikacje naukowe

1. Archeolog zobowiązany jest udostępniać wyniki swych badań w możliwie krótkim czasie i na odpowiednio wysokim poziomie merytorycznym i edytorskim.
2. Należy honorować prośby innych badaczy o informacje dotyczące wyników badań, o ile nie narusza to nadrzędnych praw autorskich. Wszelkie wykorzystywanie w jakiegokolwiek formie tak otrzymanych informacji wymaga wskazania ich źródła pochodzenia oraz uzyskania zgody, w szczególności zaś uzasadnionych przypadkach nawet pisemnego zezwolenia, autora odkryć. Wyniki badań zespołowych mogą zostać opublikowane tylko za wiedzą i zgodą pozostałych członków zespołu.
3. Archeolog zachowuje prawo pierwszeństwa publikacji w odniesieniu do prac badawczych, którymi kierował, lub w których czynnie uczestniczył, w uzasadnionym okolicznościami czasie nie przekraczającym jednak okresu dziesięciu lat. Po upływie tego czasu materiały i dokumentacja powinny zostać udostępnione osobom zainteresowanym.
4. Archeolog powinien przestrzegać zasad autorstwa publikacji naukowych. Minimalnym kryterium współautorstwa jest współudział w tworzeniu koncepcji badań, ich prowadzeniu w terenie, dokonywaniu analizy i interpretacji materiałów, a także przygotowaniu opracowania w zakresie specjalności współautora. Nie stanowi podstawy do współautorstwa pełnienie funkcji kierowniczych w instytucjach naukowych oraz działania takie jak pozyskiwanie funduszy, zapewnienie sprzętu, pomieszczeń itp. Niedopuszczalne jest tak zwane "honorowe współautorstwo" osób nie związanych merytorycznie z projektem. Należy uznać za wysoce naganne wszelkie przejawy plagiatyzmu polegające na przywłaszczaniu sobie odkryć, pomysłów czy metod badawczych. Dotyczy to także wykorzystywania niepublikowanych prac magisterskich czy seminaryjnych studentów. Wszelkie zabiegi zacierające pierwszeństwo odkryć powinny być publicznie potępiane.

III. Zabezpieczenie materiałów i dokumentacji

1. Obowiązkiem archeologa jest zapewnienie właściwego przechowywania zdobytych materiałów i dokumentacji. Należy zadbać o ich umieszczenie w odpowiednio przygotowanych do tego celu pomieszczeń i zapewnić utrzymanie stałego powiązania pomiędzy zabytkami a ich terenową dokumentacją. Sposób przechowywania zbiorów powinien zagwarantować dostęp do nich ze strony wszystkich zainteresowanych. Trzeba dążyć do przekazywaniu materiałów po ich opracowaniu do właściwych pod względem terytorialnym i upoważnionych do ich przechowywania odpowiednimi przepisami prawa placówek.

IV. Upowszechnianie

1. Archeolog powinien podejmować działania polegające na informowaniu opinii publicznej zarówno o wynikach konkretnych przedsięwzięć badawczych, jak i ogólnych celach i metodach zdobywania wiedzy o pradziejach, poprzez wykorzystywanie różnorodnych dostępnych środków informacji, takich jak audycje - radiowe i telewizyjne, wywiady prasowe, publikacje popularno-naukowe, - programy szkolne i inne inicjatywy edukacyjne.

V. Dydaktyka

1. Archeolodzy zatrudnieni w placówkach akademickich mają obowiązek rzetelnego nauczania zarówno w zakresie teorii jak i praktyki. Szczególnie winni oni wprowadzać do programów nauczania wiadomości o najnowszych koncepcjach, odkryciach i osiągnięciach badawczych, z roku na rok aktualizując treści poszczególnych wykładów, ćwiczeń i seminariów. W programach zajęć dydaktycznych musi znajdować się miejsce na zapoznanie studentów z zasadami etycznymi obowiązującymi w ich przyszłym zawodzie, a także informacje dotyczące międzynarodowych konwencji o ochronie dziedzictwa kulturowego, oraz ustaw i przepisów krajowych regulujących zasady postępowania z zabytkami.

VI. Prawo i przepisy

1. Archeolog nie może angażować się lub pozwalać na łączenie swego nazwiska z działalnością

prowadzącą do osiągnięcia zysku z nielegalnego handlu zabytkami czy też z innymi przejawami zagrożenia dziedzictwa archeologicznego, takimi jak nielegalne rozkopywanie stanowisk archeologicznych czy kradzież zabytków.

2. Archeolog powinien zapobiegać działaniom wiążącym się w jakikolwiek sposób z nieuczciwością, oszustwem lub fałszywym przedstawianiem faktów w kwestiach związanych z uprawianym przez siebie zawodem, jak też z kradzieżą przedmiotów zabytkowych. Powinien także wyrażać swą dezaprobatę wobec nagannych zachowań kolegów.
3. Archeolog nie powinien kolekcjonować zabytków w formie prywatnych kolekcji.
4. Produkcja kopii zabytków powinna służyć wyłącznie celom dydaktycznym. Kopie takie muszą być oznakowane lub po wykorzystaniu zniszczone. Tylko wyraźnie i trwale oznakowane kopie mogą być ewentualnie przedmiotem handlu. Wszystkie odpadki powstałe w trakcie produkcji kopii muszą zostać zniszczone.